

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

In II. III. IV. Præceptum De Juramentis, Votis, Observatione Festorum, & Jejuniorum, ac obligatione Pietatis & Observantiæ erga Majores: Charitate & Misericordia erga proximum. Pars III.

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio III. Juramenti liciti Conditiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60022)

peres tibi remitterent obligationem, non esses ideò liber; quia hi non repræsentant moraliter alios pauperes, qui sine dubio acceptabunt. Vide plura in hanc rem apud *Sancti. c. 1. l. 3. c. 20.*

S E C T I O III.

Juramenti liciti conditiones.

SUMMARIUM.

- 84. *Licita sunt juramenta debito modo facta :*
- 86. *Christus solum prohibuit juramentum sine rationabili causa factum.*
- 89. *Juramenti liciti conditiones sunt I. ut fiat in veritate. II. in justitia, & III. in judicio. Et in his conditionibus*
- 93. *Est actus virtutis Religionis.*
- 94. *Usque ad n. 97. Que veritas & certitudo requiratur in juramentis, tam ex parte rei jurata, quam ex parte jurantis :*
- 97. *Præsertim cum quis jurat de facto alterius ; aut*
- 98. *Indiciis facti ejus ;*
- 99. *Tres propositiones damnata circa usum amphibologia.*
- 100. *Usque ad 104. Amphibologia triplex species, seu gradus.*
- 104. *Amphibologia prima, & secunda species semper vera & sine mendacio esse asseritur, & probatur usque ad 107. ideòque*
- 107. *Juramentum taliter amphibologicum non est perjurium*
- 108. *Illicitum tamen, nisi justa & rationabilis causa subsit.*
- 110. *Tertia species vel gradus amphibologia semper est cum mendacio ideòque & juramentum additum semper est perjurium.*
- 112. *Et in hoc tertio sensu intelligenda sunt propositiones damnatae.*
- 113. *Juridicè & legitimè interrogatus in judicio amphibologicè jurans, probabiliter semper peccat mortaliter ; tamen*
- 115. *Adhuc probabiliter in causis saltem capitalibus citra mortæ-*

mortæ-

mortales saltem, uti licet amphibologiâ primæ, secundæ speciei, pariter

117. *Quoties quis illegitimè interrogatus, intra vel extra iudicium graviter urgetur ad jurandum, uti per amphibologiâ primæ, vel secundæ speciei.*

118. *Quando censetur quis illegitimè interrogari, & gerì;*

120. *Usque ad n. 125. resolvuntur varii casus.*

ASSERTIO VI.

Licita sunt juramenta debito modo facta, variis nimirum conditionibus ipso Juramento in vino requisitis: in veritate, & justitia, & iusticia. Ita omnes Orthodoxi.

S. I.

Licita sunt Juramenta &c.

84 **S**ic loquitur ipsa S. Scriptura variis locis: De *6. illi soli servies, & per Nomen illius jurabis* Jeremiæ 4. *& jurabis: vivit Dominus in veritate & iudicio, & justitia.* Pl. 62. *Laudabuntur omnes qui jurant in eo &c.* In novo Testamento passim juravit Apostolus, ad Rom. 1. *Testis est mihi Deus cui servio in spiritu meo.* 2. Corinth. 1. *Testem voco Deum in animam meam &c.* Gal. 1. *Quaerem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior.* Quin ipse Christus in Evangelio sæpius dicta sua confirmavit geminato verbo: *Amen: Amen:* quod ore Hebræorum affectum jurantis, sub juramento aliquid affirmantis exprimit.

Nec obstant serena verba Christi Matth. 5. *Ne juratis, quia dictum est antiquis, non pejurabis, sed des autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, quia*

Thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia civitas est magni Regis: neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum: sit autem sermo vester: est, est, non non; quod autem, his abundantius est, à malo est. Sic Salvator. Cui consonat Jacob. c. 5. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per caelum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum: sit autem sermo vester: est, est, non, non; ut non sub iudicio decidatis.

Respondent, & explicant SS. PP. & Expositores varii:

I. Christus Dominus præcipiens *non iurare* 85 omnino, id est, nullo iurandi modo, vel forma nempe neque per caelum &c. In primis perstringit Pharisæos: qui se iurare non arbitrabantur, si per caelum per terram, per templum, per Ierosolymam iurarent, ostendens eos, qui per ejusmodi nobiles Dei creaturas jurant, etiam respectivè, & consequenter iurare per ipsum Deum Creatorem illarum, ut rursus exemplificat Math. 23. dicens: *qui jurat in Altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt: & quicumque juravit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso: & qui jurat in caelo, jurat in Throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.*

II. Non simpliciter prohibuit Christus, omne 86 iuramentum justum & bene circumstantionatum, sed tantum iuramentum absque omni rationabili causa necessitatis, vel utilitatis factum. Ita D. Augustin. Epist. 89. & l. I. de serm. Domini in mon-

*Eccl. 17. D. Bern. serm. 65. in Cant. D. Thom. 89. a. 2. Innocent. III. in c. Esi Christus. & communis DD. Ratio, quia absque justa, & rationabili causa frustra, & levi de causa divinum Nomen testimonium assumere, magnam divini Nominis irreverentiam, & abusum sacri juramenti continet. Dein quia frequenter, & sine causa jurando in peccato peccati periculum quasi infallibiliter incurremus, juxta illud Eccl. 23. *Jurationi non assuescas os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio Dei non sit assidua in ore tuo: & Nominibus Sanctorum non admiscearis. Quoni- in non eris immunitus ab eis. Sic omnis jurans, & nominans in toto peccato non purgabitur.* Hæc ille. Lege D. Augustini, serm. 30. de verb. Apost. de hoc latè & opor- tètè differentem, ubi concludit: *Duo sunt peccata damnabo nunquam; veram jurationem, & nullam falsam; damno autem falsam jurationem falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secunda est.**

37 III. Voluit Christus Christianos maximè elocuti- gari à perjurio & insuper ad simplicitatis humanam primævam sinceritatem reducere, significans melius omninò esse, si nullum juramentum fieret, aut nullo juramento opus esset: quandoquidem peccati jurandi usus solum ex naturæ nostræ infirmitate, atque ad mentiendum, & fallendum promptitudinem per peccatum inducta originem traxit; cum ex una parte homines sæpè fallant, & hinc ex altera parte homines difficulter dictis credant: ideòq; confirmacione juramenti opus sit. Quòd si autem intel-

homin
dicen
nullo
affirm
quod
confu
non, n
ampli
à ma
sed à
verita
dei fy
IV
Chri
suam
est, e
lioru
ei, qu
betur
cere,
etiam
nino,
fide,
JU
Jc. a
in Ve
ron.
hos h
dic
homi

homines, uti deberet, & veritatis simplicitas in dicendo, & fidei synceritas in credendo constaret, nullo omnino juramento opus esset, sed simplex affirmatio ejus, quod est, & simplex negatio ejus, quod non est, sufficeret. Et hoc voluit Christus consulere dicendo: *sic autem sermo vester: est, est: non, non: quod his abundantius est:* (id est, quod amplius in confirmationem dicti jurando additur) à malo est. Nota: non dixit Christus: malum est, sed à malo est, scilicet à malo jurantis ob defectum veritatis; vel à malo non credentis ob defectum fidei synceritatis.

IV. Addit Theophilactus hinc in c. 4. *Matth. 88* Christum Discipulos suos hortari voluisse, ut vitam suam ita constituent, ut eorum simplici assertioni est, est: non, non: non minus credatur, quam a liorum juramenti; nam nulli minus creditur, quam ei, qui frequenter jurat: e contra ei facile fides habetur, qui bonam vitam præditus, semper verum dicere, & nunquam jurare consuevit. Quamobrem etiam D. Basil. in *Psalm. 4.* dicit: *Turpe sane omnino, & stultum est se ipsum accusare, ut indignum fide, & firmitatem ex juramenti adferre.*

§. II.

In veritate, & justitia, & judicio.

Juramenti liciti conditiones ipso jure divino cit. *89* Jc. 4. Jeremiae, sunt tres, *Jurabis: vivit Dominus in Veritate, & Justitia, & Judicio.* Ubi D. Hieron. c. 4. advertendum est, quod *Juramentum, hos habeat somites, Veritatem, Justitiam, & Judicium.*

I. Ve-

- 90 I. Veritas juramenti in eo consistit, ut veritate juramenti divini Numinis, & Nominis testimonium adducatur in confirmationem falsi, aut mendacis adeoque in veritate jurat, qui in juramento auctoritate rem, quam certò scit vel omninò credit se veram, veram affirmat, vel similiter falsam negat. In juramento autem promissorio, nunc in præsentem habet veram voluntatem, & proprium adimplendi, quod promittit, & credit etiam in futuro se adimpleturum: hic enim duplex veritas, & de præsentem implendi voluntate, & futura adimplerem promissi. Ut latius præcipitur infra de perjuriis.
- 91 II. Justitia seu æquitas juramenti consistit in hoc, ut justissimi, & sanctissimi Numinis, & Nominis divini testimonium non adducatur in confirmationem dicti, vel facti injusti, iniqui & peccaminosi: adeoque jurare in justitia dicitur, qui rem licitam, justam & honestam jurat. Si enim iniquè jures, ac promittas rem injustam, ac prohibitam, sicut non licet tibi illam implere, ita injustè, ac impiè censeris jurare, cum juramentum non sit in verum culum iniquitatis.
- 92 III. Judicium, seu discretio juramenti consistit in hoc, ut divini Numinis, & Nominis testimonium non adducatur temerè & irreverentem sine justa causa & reverentia: adeoque jurare in judicio dicitur, qui non nisi cum prudenti intellectus consideratione, juxta regulas Christianæ Prudentiæ, ac cum pia & reverenti voluntate affectione, non sine necessitate, vel magna utilitate

ate jurat, utpotè cum alicujus dicti, vel promissi
 veritas aliis non manifesta, vel dubia est, quam
 amen certam habere, & exploratam esse, publicè
 vel privatim multum interest. De quo eleganter
 D. Aug. cit. serm. 28. de verb. Apost. c. 9. *Quan-*
um ad me attinet, juro: sed quantum mihi vide-
ur, magna necessitate compulsus, cum video mihi
non credi, nisi faciam; & ei, qui mihi non credit,
non expedire, quod non credit: hac perpensa ratio-
ne, & consideratione librata, cum magno timore di-
o: coram Deo; aut: testis est mihi Deus; aut: scit
Christus, sic esse in animo meo &c. Sed tamen aliud
habet humana pessima consuetudo, & cum tibi cre-
ditur, juras, & cum nemo exigit, juras, & horrenti-
us hominibus juras, non taces jurando; vix es sa-
ms non pejurando. Hæc S. Doctor. His condi-
 tionibus positis.

IV. Juramentum licitum est, & actus bonus vir-
 tutis Religionis, Deo debitum cultum, & reveren-
 tiam exhibentis; pertinet enim ad cultum, & vene-
 rationem Dei, ejus primævam infallibilem veri-
 tatem agnoscere, prædicare, protestari, quod ma-
 ximè fit juramento, ejus testimonium in confirma-
 tionem veritatis invocando, ac allegando cum cer-
 nis, & debitis conditionibus. Unde nota, jura-
 mentum esse actum virtutis Religionis: & insuper
 sub præcepto secundo Decalogi: *non assumes &c.*
 solum quantum ad modum conditionatum actus:
 utpote si jurandum sit, fiat debito modo, in veri-
 tate, justitia, & judicio, scilicet ratione, infallibi-
 ter ac reverenter; at verò juramentum quoad ex-
 erciti-
 um

ercitium actus, quòd nimirum hîc & nunc non
 dum sit absolute, non est sub præcepto Religio-
 nec unquam ulla per se obligatio, sed solummodo
 esse sub virtute, & præcepto, aut Charitatis, præ-
 mirum gravis necessitas, aut utilitas propria
 proximi exigat, aut justitiæ, ut si Magistratus interfu-
 juramentum. Harum autem trium conditionum abuisse
 unâ, aut alterâ, vel omnibus deficientibus, non est
 perjurium, aut saltem juramentum illicitum, si
 quibus mox sect. seq.

§. III.

Veritas, & certitudo requisita in juramento

94 **I**N juramento assertorio non tam requiritur moralitas
 tas objectiva, scilicet conformitas dicti ad dubitat
 etum, prout opponitur falsitati, quàm veritas sufficie
 malis, nimirum conformitas dicti ad mentem jurant
 rantis, prout excludit mendacium. Contingendo
 nim sæpè rem juratam non ita se habere, sicut
 tur, attamen ita se habere in mente & opinione
 credulitate jurantis: quo jam absque perjuriis
 juramentum licitum manet. Solum hîc quæritur
 quænam veritatis certitudo requiratur ad licitum
 juramentum assertorium. Dico ergo breviter requiri

95 **I.** Ex parte rei juratæ veritas sufficiens ad
 mentum licitum habetur, si res secundum modum
 & sensum humanum sumpta ita se habet, sicut
 tur v. g. juras hodie lautè comedisse, Petrum
 iracundum, Joannem Sacerdotem quotidie celebrare
 re &c. non est opus ad veritatem juramenti, si
 vivium fuerit lautissimum, ut Petrus quovis
 mento irascatur, ut Sacerdos integro mense, juramen-

nunc non nunquam omittat Sacrum, sed sufficit convivium
Religiosum secundum patriæ morem fuisse lautum, Petrum fa-
solum pile, & sæpè irasci, Sacerdotem quasi quotidie cele-
ritatis orare. Non ergò condemnandus est Parochus, qui
propria iurat suum Sacellanum per totum annum Ecclesiæ
tratus interfuisse, primam missam celebrasse, Concionem
condidit habuisse &c. etiamsi aliquoties intermiserit; quia
us, nazarum pro nihilo reputatur, & humano sensu to-
licitatis us annus aestimatur, etiamsi modicum quid ab-
fuerit. Vide Tamb. cit. l. 3. Decalog. c. 2. §. 1.

II. Ex parte jurantis, ut quis licitè juret, nec per-96
ramentum iuratus sit, certissimum est, cum debere esse certum
quiritur moraliter de veritate rei, quam jurat. Quare qui
liciti ad dubitat, vel non adhibet ad veritatem indagandam
a veritate sufficienti diligentia, tamen rem talem, ut certam
mentem iurat, omninò censetur jurare falsum, practicè lo-
Contingendo, peccatò mortali perjurii; secundum om-
e, sicut. Etiamsi aliòquin res speculativè vera esset.
opinionum Quia, ut n. initio dixi, attenditur hìc conformitas
erjurii potius ad mentem jurantis, quàm ad rem juratam.
hìc quæ Verùm difficile explicatu est, qualis debeat esse illa
ad hanc moralis certitudo? Omnes consentiunt, majorem
brevis requiri certitudinem, & plerumque evidentiam fa-
ens ad hanc, cum quis jurat de facto proprio, quàm si juret
am modo de facto alterius. Dico igitur

III. Cùm quis jurat de facto alterius, de quo certa 97
Petrum notitia haberi possit, & inquiritur, requiritur notitia
certa &c. experimentalis, qualis habetur per visum.
nenti, ut. Testes causa 9. Non ergo sufficit sola opinio pro-
quovis probabilis, vel fides, seu credulitas ex auditu ad tale ju-
ense, Juramentum, etiamsi sufficeret ad simplicem assertio-

nem: v. g. Probabile est, Sacerdotem Religioſiſſimæ
 liàs ſolitus celebrare quotidie tali horâ, etiam illi poſſe
 manè eâ horâ celebrâſſe; poſſum quidem ſine peccâto
 mendacii prudenter judicare, ac affirmare, debitorum
 hoc mane, ſeu horâ Sacrificium obtuliſſe, ſi legaliter
 poſſum id ipſum jurare. *Ratio eſt*: quia ad præſens
 ter agendum, loquendum &c. fatiſ eſt certitudinem
 quam humana prudentia requirere ſolet; ad præſens
 dum verò requiritur ea certitudo, quæ digna certitudinem
 verenti invocatione Dei in teſtem, quod aliquiſ eſt, i
 exigat, quàm probabilitatem quamlibet. Quidam eſt
 accedat dictum alicujus viri fide digni, qui videtur
 hi teſtetur, illum Sacerdotem hodie manè celebrâſſe,
 ſe, poſſem quidem jurare extra Judicium, quod
 teſtimonium facit rem moraliter, & tuo more ex viſu
 tam; at nondum poſſem jurare id ipſum in Judicio
 ex ſolo auditu cujuſcunq; etiam fide digniſſimi
 ri, quia in Judiciis non petitur fides ex auditu
 certa ſcientia: hæc enim, non illa, facit ſemper
 probationem. Audi caſum: Quidam pro certo
 to aliquot centum aureorum à debitore negato
 gat duos amicos fidiffimos, ut ſibi de illo credito
 pud Judicem teſtentur, & teſtati ſunt cum juramento
 debito poſtea facile impetrato. Licitène juramento
 ſolam fidem certiffimam habitam fide digniſſimam
 creditori? R. Minimè; ſed perjurâſſe: quia ut dictum
 eſt, in Judiciis non petitur, an quis aliquid noſtrum
 quâcunq; certitudine morali, ſed certitudine
 propriâ, qualis habetur ex viſu: idque ad bonum
 blicum, cui ex Juſtitia legali cedere debet quæ
 particularis utilitas: atqui illam certitudinem
 ha

H
 rein, ſi
 frequ
 do, qu
 terret e
NOCE
 prohib
 amphib
 Prim
 quis ve

Religiosi habuerunt illi testes; ergo &c. At tenebantur ne
â, etiam illi postea ad restitutionem? R. Minimè, quia non
em sine peccârunt contra Justitiam commutativam, cum
firmare debitum re ipsa verum fuerit, sed contra Justitiam
distributivam, illegalem foro, bonoque publico debitam peccâvere:
ia ad primum tantum, & non hujus violatio inducit obliga-
tione restitutionis.

IV. Quando non de ipso facto, de quo nimirum 98
certa notitia haberi nequit, sed solum de indiciis
facti, infamatione personæ, vitæ, famæ &c. juran-
tum est, sufficit notitia certa moraliter, etiam ex au-
ditu fama, relatione aliorum, indiciis antecedenti-
bus, consequentibus, & similibus. In his enim à
Judice non intenditur, nec potest intendi scientia
ex visu: ergo debet sufficere certitudo moralis ex
auditu, vel opinione probabili, ut infra iterum de
jure occulto ostendam.

§. IV.

Juramentum amphibologicum.

Hic candidè fateor bone Lector, libentiùs om- 99
nino sisterem, aut tecum bonum saltum face-
rem, si sequi velles, hanc materiam (esto in praxi
frequenter, & scitu necessariam) totam transilien-
do, quam periculosè per particularia incedendo:
terret enim novissimum fulmen, quò S. D. N. IN-
NOCENTIUS Papa XI. inter alias propositiones
prohibuit, & damnavit etiam has tres sequentes,
amphibologiæ usum admittentes.

Prima, quæ inter alias damnatas est 26. dicit: *Si
quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive*

propria sponte, sive recreationis causa, sive quæ Crisi
 alio sine juret, se non fecisse aliquid, quod reores, &
 eit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod positio
 ci, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quæ & sen
 aliud additum verum, revera non mentitur, ut per
 perjurus.

Secunda, quæ est 27. dicit: *causa justa* in
 his amphibologiis est, quoties id necessarium, stitutio
 utile est ad salutem corporis, honorem, res fan sum se
 res tuendas, vel ad quemlibet alium vni ficatio
 actum, ita ut veritatis oscultatio censeatur ut si ju
 expediens, & studiosa. linaci

Tertia, quæ est. 28. dicit: *qui mediante*
mendatione, vel munere ad Magistratum, vel lo, se
ciam publicam promotus est, poterit cum restri millie
ne mentali prestare juramentum, quod de ma Cesare
Regis a similibus solet exigi, non habito respectu quand
intentionem exigentis, quia non tenetur fatere signifi
men occultum. tam,
 ferunt

100 Hæc, inquam, terrent; quia licet excommu
 catione spœna imposita affirmantibus tanquam
 tos casus nominatos in dictis propositionibus d
 natis, non sit extendenda ad casus non nomi
 quia odia non sunt amplianda, prout jura clar
 tamen casus nominati se habent, ut exemplum
 monstrans, non licere alios casus similes quoad
 rum animæ, unde dici solet, quod exempla non
 claudant similia. *hactenus, institut. de gratia*

Nihilominus in re maximè practica, & Con
 sariis scitu summè necessaria (Salvâ reverentia
 Sedis) audeo tibi, quod audeat Joan. de Cardena
 vidi;

Crisi Theol. hic Dissert. 19. & laici moderni Doctores, & Professores, præfatas, & alias damnatas propositiones, prout jacent, nimis laxas explicantes, & sensum, ac mentem Summorum Pontificum interpretantes. Quoad præfens ergo prænotandum.

Amphibologiam tripliciter fieri, vel sumi posse. I. Cum æquivocatione in verbis ex ipsa institutione, & usurpatione sua æquivocis, ac diversum sensum generare aptis, usurpando illa in significatione rariori, ac ab audientibus minimè intentas; ut si jures te non occidisse gallum, intelligendo *galinacium*, cum tamen esset quæstio de homine gallo, seu nato in Gallia: aut vulgari lusu, si jures, te millies vidisse Cæsarem, intelligendo, *non ipsam Cæsarem*, sed ejus *statuam vel imaginem*. Sive, quando verba habent duplicem, vel multiplicem significationem externam ab ipsis verbis importatam, unde secundum unam significationem proferuntur à loquente, sed secundum aliam intelliguntur ab audiente, qui tamen posset etiam illa intelligere in ea significatione, secundum quam loquens illa dicit.

II. Alio modo verba sunt ambigua, scilicet ex circumstantiis, quatenus verbum unam tantum significationem falsam importat, veram tamen ex circumstantia. Ut si jam hinc & nunc Patrem tuum indagans, dicam tibi: *ubi est? vidistine Patrem tuum?* tu respondeas: *non vidi*, & hanc responsionem firmes juramento. In tali casu verba: *non vidi*; sunt falsa in se: nam, ut supponitur, quotidie

tidie vidisti Patrem tuum : nihilominus in illa verita
 cumstantia sunt vera illa tua verba : *non vidi*, cum se
 quæro. an eum videris visione valente hic & dum
 mihi demonstrare, ubi reperiat Pater; si per n
 eum hic & nunc tali visione non vidisti, pro profes
 illa circumstantia interrogaris, tua responsio tiis, se
vidi, est vera, ratione circumstantiæ, licet ver string
 se absolutè essent falsa: esto enim verba ex se non va
 determinata ad unum tantum sensum: ex mo non un
 men loquentis, vel interrogantis, vel ex adju & c. su
 circumstantiis determinatur ad faciendum al modo
 sensum: ubi verba sic solum vera propter circigæ,
 stantias, illam suam veritatem important ext juxta l
 in seipsis, ideoque hæc veritas intelligi potestio, qu
 audiente, ad quem secundum importatam ve ceptum
 tem verba vadunt. Hæc autem veritas ob circ mente
 stantias à verbis importata, interdum explicat cili, &
 telligi potest ab audiente, interdum verò tan resolut
 confusè, si prudens sit & perspicax, quòd si talis
 sit sibi imputet, quòd non intelligat.

103 III. Fit amphibologia cum restrictione vel
 reservatione mentali in verbis, vel sententiis ex
 tutione, vel usurpatione sua quidem determin
 ad unum sensum univoca significatione, tamen
 strictione vel reservatione mentali aliqua ad al
 omninò diversum sensum detortis, ita ut jurans
 intendat suo juramento confirmare sensum ver
 rum proprium, & usitatum, quem alius intenc
 vel supponit sed alium sensum à se dolosè subint
 lectum sua restrictione mentali; ita ut verba nec
 se, nec ex circumstantiis, exterius ullam import
 ve

veritatem; seu cum quis utitur verbis nullum ali-
um sensum in se externè importantibus, nisi il-
hic & illud, secundum quem ab audiente percipiuntur, at-
ter; si per mentem loquentis secundum alium sensum
ti, proferuntur, ad quem nec ex se, nec à circumstan-
ponitio- nis, sed à sola loquentis intentione mentaliter re-
licet ven- stringuntur, & trahuntur, quem proinde audiens
ba ex se non valet percipere; ut si dicas, vel jures sine causa,
ex modo non urtus, &c. te non habere pecunias, vel librum
ex adju- &c. subintelligendo: *ad tibi dandum*. Et in hoc
adum a modo loquendi consistit vera essentia amphibolo-
pter cir- giæ, de qua stant propositiones damnatæ: nam
ant exte- juxta Moralistas. *Amphibologia proprie est locu-
gi pote- tio, qua sua significatione generat in audiente con-
atam ve- ceptum diversum ab eo, quem loquens retinet in
ob cir- mente*. His tribus modis suppositis pro re diffi-
expliciti- cili, & nimis frequenti in praxi, pono sequentes
erò tam- resolutiones.

RESOLUTIO. I.

Prima, & secunda species equivocationis vel
amphibologia semper vera est, sine mendacio:
ideoque & juramentum taliter amphibologicum
non est perjurium; nisi tamen justa subsit causa celan-
di, vel dissimulandi veritatem, semper illicitum est,
perversum & quasi perjurium. Communis DD.
Navar. c. humana aures. 22. q. 5. in q. 3. n. 9. & 16.
Pereira in c. 27. Gen. disp. 5. n. 57. Sotus de secret.
membr. 3. q. 3. fin. Valent. 2. 2. disp. 1. p. 11. punct.
2. in solut. ad 2. Lessius de justie. l. 2. c. 42. dub.
9. num. 48. Sayr. in clavi reg. l. 12. c. 17. num. 26.
Azor. instit. moral. p. 1. l. 1. c. 4. q. 5. reg. 2. Ban-
nes

G 5

nes. 2. 2. q. 69. art 2. *dub. penult* Suarez. *Relig. l. 3. c. 11. fin.* alique plures in hanc
teriam scribentes cum quibus resolutionem
ter proba, & explica:

205 I. *Prima species equivocationis est semper*

Ratio est: quia verba juxta hanc speciem pro
important in se, & externè omnem sensum,
loquens intendit exprimere: ergo talis locutio
est contra mentem, & consequenter non mentitur
cùm mentiri sit contra mentem ire. Consequenter
qui enim verbis utitur secundum aliquam
significationem externam, quamvis non utatur
secundum omnem eorum significationem, tamen
verè externam significationem menti interna
format: ergo sic loquens non mentitur, nec est
juris, si juramentum adhibeat. *Tum quia:* de
in Scriptura S. extant plures locutiones ambiguae
& obscuræ, quæ ab Ecclesia debuerunt declarari
quo sensu sint intelligendæ, quia ab Hæreticis
telligebantur in sensu errorem inducente: ergo
modus per se non est illicitus, nec consequenter
sub damnatione comprehensus.

206 II. *Etiam secundus modus vel species ambiguitatis*

est vera, carens mendacio, & perjurio, ideo
causa justa non solum ab hominibus licitè usari
potest, sed etiam ipse Christus usus est illa, Jo.
7. dicens: *Non ascendam ad diem Festum,* cum
men statim ascenderit occultè. Nec in hoc
daciū fuit, quia verba illa seorsim, à restric
mentis veritatem habent ex circumstantia
tis eorum, cum quibus loquebatur; nam juxta

tem ipsorum dixit Christus, se non ascensurum ad diem festum, nimirum palam & cum manifestatione sui ipsius per signa, & per publicam prædicationem, prout cognati eum rogabant. Similiter Marci. 13. Discipulis de die iudicii interrogantibus respondit: *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius hominis;* cum tamen omnia sciebat. Quæ responsio vera fuit per externam significationem veram ieorlim, ratione circumstantiarum: nam verè Christus ignorabat diem illum ut Legatus Patris, & Doctor hominum, cuius muneri notitia illa demandata non fuerat: & diem illum ignorabat ad publicam notitiam, quam Discipulorum interrogatio requirebat: ergo idem dicendum est in aliis locutionibus ambiguis, cum verba ex circumstantiis accipiunt externam significationem veram, licet illa significatio sit rara. Sic Joannes Baptista dicitur Elias: imago Cæsaris Cæsar. Nec refert, quòd verba non sint vera in sensu magis communi, si non teneris in alio sensu ea accipere, aut proferre, sed cum adest vera & iusta causa, nec alia urget obligatio, sufficit uti verbis in aliquo sensu vero; sive dein illa verba veritatem illam importent externè ex se, sive ex circumstantia aliqua loquentis, sive interrogantis: ut si Confessarius dicat pœnitenti, *fecistine furtum?* pœnitens illud jam antè confessus, dicendo: *non feci*, subintelligendo, quod nunc debebam confiteri, prout tu me interrogas, verum dicit; nam esto, verba: *non feci*, ex se sint falsa, sunt tamen vera ex circumstantia, quia Confessarii interrogatio communiter intelligitur de

108 *Tract. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.*
de furto non confesso. Alios casus difficultior
praxi lege apud famosum P. Joan. de Cardena
Jesu. Crisi Theologica Coloniae impressa
Dissert. 19. c. 6. hic satis liberalem, & dicta
positionis fuse explicantem.

307 Ideoque *Juramentum taliter amphibologum*
non est perjurium. DD. citati. Ratio clara
Quia perjurium proprie dictum necessario in-
vitat voluntatem invocandi Deum in testem in con-
firmationem falsi: sed ita jurans amphibologicè
indendit Deum invocare in testem propositum
falsæ, seu ex ea parte, qua falsa est, sed qua verum
seu alterius propositionis veræ animo retentæ
terius tamen saltem hic & nunc ob has circumstan-
tias veræ, v.g. se non habere pecunias tales, quæ
ibi latroni, vel hosti velit, aut teneatur dare.
non est perjurium proprie. Eadem ratione evincitur
non esse mendacium: Quia ratio essentialis men-
dacii consistit in difformitate judicii à verbis: in
tali amphibologia utens non habet judicium
forme à verbis, quibus utitur, sed revera
in mente id, quod ejus verba æquivocè ipsi sonant
& exterius vel ex circumstantiis, vel ex se verum
tem illam important, ut patet in exemplis allegatis
qui enim jurat se vidisse Cæsarem, intelligendo
Cæsarem ejus statuam, vel effigiem, quam in
râ vidit, dicit ipsissimam veritatem, & nihil contra
tra mentem, nec obligatur semper adhibere
ba secundum omnem sensum, & veritatem; quæ
habere possunt: ergo ut sic non mentitur.

Dices: At alii inde decipiuntur, putantes ipsum jurare, vel asserere reverà Cæsarem in persona vidisse. Verum est: at certe non necessariò intendit formaliter, ut alii decipiantur (quod sanè nunquam posset esse licitum) sed solum prævidet, quòd alii inde decipiantur, seu dat occasionem deceptionis, & falsi judicii aliorum, quam deceptionem ob justam causam permittere possumus ut patebit. Sed certè communiter dare non licet; quia inde everteretur commercium societatis humanæ, aliæque gravia mala orirentur: quare apud omnes in confesso est, nefas esse passim uti ejusmodi amphibologicis æquivocationibus, quæ communiter ab aliis intelliguntur in alio sensu, quàm habeat proferens. idque maximè in juramentis. Unde

IV. *Juramentum tale amphibologicum, nisi ju- 108*
sta subsit causa celandi, vel dissimulandi veritatem, illicitum est, perversum, & quasi perjurium.
Ita DD. in *Resolut. cit.* Ratio est: quia amphibologicè jurans, v.g. se non habere pecunias, nimirum *quas dibi velit dare*: imprimis etsi speculativè, & abstractè loquendo necessariò non mentiatur, nec intendat directè alterum decipere, sed solum occasionem det, & permittat alterius deceptionem, tamen hæc ipsa prævia, & permissa alterius deceptio absq; omni justa causa omnium consensu illicita est, & contra bonum societatis humanæ, æquè ac mendacium, Ut suprà dictum. Attamen moraliter, & practicè loquendo talis reverà dupliciter quasi mentitur, & decipit. I. Quia ad aliorum sensum & intellectum enuntiat aliter, quàm ipse in animo sentiat.

tiat. 2. Quia simulat se suo juramento confirmari
 ipsum sensum comunem ab aliis intellectum, sed
 tamen animo suo non confirmat, sed alium
 sum mente dolose reservatum. Nonne enim
 sine justa causa, jurans te non habere pecuniam
 tua restrictione mentali, optas id alterum
 in tuo sensu restricto, (*quasi tibi vellem dare*)
 enim parum tibi prodesset: atqui utrumque
 perniciosum est bono communi Societatis huma-
 cum enim juramentorum finis sit confirmatio
 tatis actorum, ac promissionum inter homines
 hinc illorum vim omnino deperdunt, & destruitur
 qui iis abutuntur ad simulandam falsitatem, & ad
 veritatem sine justa causa celandam. Dein gra-
 talis peccat contra virtutem Religionis, quia
 rum juramentò, seu divini testimonii, ac Nomini
 invocatione abutitur pro instrumento alterum
 capiendi, & in falsa apprehensione sensus con-
 nes verborum confirmandi, adeòque si id fiat
 alicujus momenti, maximè accedente gravi da-
 proximi, aut gravi aliorum scandalo peccatum
 mortale est; idque multiplex, & contra Religionem
 propter prædictum abuturum juramenti, & contra
 sinceritatem societatis humanæ, contra justitiam
 & Charitatem: & denique quasi perjurium in
 externo non immeritò punitur. Et generaliter
 dixit D. Ilidorus *l. 2. sent. c. 31.* Quòd talis de-
 ceter reus sit, & quia Nomen DEI in vanum
 mit; & quia proximum dolò caput. Unde
 notat *Laym. cit. c. 14. n. 8.* Eum, qui ita an-

bologico, ac doloso juramento alteri promisit quid-
 piam absque animo præstandi, in proprio sensu ab
 alio intellecto, etsi nullam contrahat obligationem
 adimplendi promissionem in illo proprio sensu ab
 alio intellecto ex vi juramenti, & virtute Justitiæ
 per se, posse tamen obligari per accidens ad imple-
 dam rem exterius promissam, partim ratione scan-
 dali, ne ab aliis perjurus censeatur, vel ut talis puni-
 atur; partim ratione nocimenti alteri personæ pro-
 venturi; ut si quis simulato juramento promissorio
 nuptiarum puellam decepisset, v. g. jurasti puellæ
 te eam ducturum ad Ecclesiam, & intelligas de vul-
 gari manuductione, non de Matrimonio contra-
 hendo, ut vulgò intelligi solet; si simili fraude ju-
 rasti solvere debitum creditori ad Pascha, intelligens
 non Pascha proximum sed ad alios annos &c. tene-
 beris juramentum implere in proprio sensu, solvere
 debitum ad proximum Pascha, verè ducere puel-
 lam in Matrimonium, si alioquin eis grave nocu-
 mentum oriatur, utpotè si creditori ex dilatione so-
 lutionis lucrum cesset, vel aliud grave damnum
 emergat: si puella deflorata, infamata, & vilis fa-
 cta, nisi eam ducas, aliud honestum Matrimonium
 inire nequeat, aut si grave scandalum oriturum
 sit, &c.

Quænam verò sit causa justa utendi amphi-
 bologiis, distinguendum & bene notandum est.
 Si loquamur de amphibologiis veritate carenti-
 bus in sua externa significatione, licet verita-
 tem habeant per mentis restrictionem, nulla da-
 tur causa pro eorum licito usu. *Ratio est:* quia
 ejus-

eiusmodi amphibologiæ sunt semper cum me-
 cio, & iuramentum illis additum semper est
 jurium, ut statim *resol. seq.* videbimus. Si
 loquamur de amphibologiis per verba vera
 vel ex circumstantiis, primæ scilicet, vel secundæ
 ei; tunc causa justa pro licito earum usu, quæ
 est præcisè, ut sint licitæ ratione causæ exigite
 poterit justa causa quælibet ex enumeratis in
 allata propositione 27. Videtur autem tunc
 justa causâ adesse, quando attento eo motivo
 quendi sic ambiguit, melius est amphibologiæ
 adhibere, quàm omittere: & hæc regula est
 tissima. In dubio autem, an melius sit, nec ne,
 le motivum uti amphibologiâ, deposito dubio,
 tivum illud erit, vel non erit causa justa. quod
 dicabitur potiori jure amplectendum, vel reici-
 dum, ita DD. citati.

RESOLUTIO II.

FICL. *Tertius modus, seu species amphibologiæ
 per est cum mendacio, ideòque & iuramentum
 ei additum semper perjurium.* Ita Cajet.
 q. 89. a. 7. Sanch. lib. 3. Decal. c. 6. n. 12. Azor.
 pez. Coninch. & alii plures. Ratio illius est: 1.
 locutio constituitur externa verborum significati-
 one; quam non possunt tollere vel destruere
 interna, quæ neque sunt voces, nec cum
 externis, componunt unam locutionem, vel
 ficationem; in hoc enim consistit essentia
 bologiæ propriè dictæ, & tertiæ speciei:
 verba externa vadunt ad audientem secundum

significationem, quam tantum in se & externe habent, & quin sic vadant ad audientem, impediri non possunt ab addito pure mentali, & consequenter, si externa verborum significatio est falsa, etiam ipsa locutio in genere locutionis est falsa; ideoque sic loquens mentitur, & est perjurus, si juramentum suo dicto addat. 2. Tunc quis mentitur, quando dicit verba non consonantia menti: sed hujusmodi sunt verba hujus tertiae speciei æquivocationis: ergo per eam mentitur, & est perjurus, si juramentum dicta firmentur. M. est certa. Min. probatur: illa verba, quæ non connectuntur cum internis, eo ipso, quod in se sint falsa, non possunt habere verum sensum ex se, ut supponimus: nec ex intentione dicentis, seu ex oratione mere interna, quam loquens subintelligit dictis verbis externis: ergo verba externa vadunt, nec mutari possunt, quin vadant ad audientem secundum solam & præcisam eorum significationem falsam, cum verba interna nullatenus externe exprimantur, nec saltem confuse influentur, uti fieri supponimus in hac tertia amphibologiæ specie: ergo ea verba non sunt consonantia menti, ideoque sic loquens semper mentitur, & est perjurus, si juret. Nequit enim persona privata imponere verbis aliam significationem, nec eorum significatio ab intentione dicentis pendet; unde quidquid verba ex communi acceptione significant, hoc semper significant, quacunque intentione proferantur; ideoque non interna, sed sola externa locutio proprie aliquid significat, cum enim interior non possit esse alteri

signum rei ignotæ, nihil ei significare potest. *intenti*
 significare aliquid alicui, est ei esse, vel dare, *accipia*
 jus rei signum; quod juxta Philosophos, & *itatis*
l. de Doct. Christ. c. 1. præter sui speciem, quam
rit sensibus, facit aliquid aliud in mentem *quam*
 id est, conceptum internum: ergo si eum verba *no pe*
 lo modo exterius, nec ex se, nec ex circumstantiis *interna*
 manifestent, sed solummodò aliquid aliud, *nodo*
 menti dissentanea, sicque mendosa, & cum *nil dic*
 rio, si sub juramento proferantur; ideòque *perba*
 fimè damnata est quævis talis amphibologica *ment*
 tio hujus tertiæ speciei. 3. Tunc quis me *quaten*
 quando verba externè profert cum certa scientia *possit*
 terna, quòd ab audiente accipiantur secundum *potest*
 sum falsum, quia alium sensum exterius non *est ali*
 tant, qui ab audiente possit percipi, saltem in *cognos*
 so, seu in genere, licèt non in specie: at hoc *tolere si*
 contingit in hac tertia specie amphibologiæ, at hæc *at hæc*
 tet: ergo, &c. M. prob. nam eo ipso, quòd *loficare*
 non est externè vera, sed tantum in mente dictio non *non*
 est falsa, & contra internam scientiam proferens *usdem*
 lam: ergò proferens loquitur contra mentem *aliquo*
 te verborum, quæ dicit alteri, quamvis loquatur *interna*
 ta mentem intra se: ergo mentitur, cum *ment*
 contra mentem ire, ut sit in proposito. Et *in se fa*
 si hic tertius modus non reiiceretur nunquam *estric*
 fet humanum commercium esse cum certitudine *hibol*
 quia ignoratur mens alterius, & verba externa *urus.*
 falsa: ergo, &c. *Tum quia* juxta communem *interna*
 intentio mente retenta nihil operatur in *humus* sibi
 contractibus: sed verba falsa in se, & vera *non po*

intentione, ita retinent in mente veritatem, ut nihil
seipsa externè importent: ergò ratione internæ ve-
ritatis non perdunt externam falsitatem, secundum
quam limitate vadunt ad audientem. *Tum quia:* ne-
mo per verba interna potest loqui nisi sibi, vel Deo
internas cogitationes cognoſcenti, nullo autem
modo homini, qui verba non videt: ergo per illa ni-
aliud, quàm dico, vel affirmo, & conſequenter, ſi alteri dicam
& cum verba habentia unum tantum ſenſum falſum, hæc va-
loque mutant, ut ſonant externè, non internè, ad ipſum au-
dientem. *Tum quia:* locutio eſt ſignificativa præciſe,
quatenus exterius profertur, quia cum hac ratione
poſſit ab alio cognoſci, etiam hac præciſe ratione
potest alteri eſſe ſignum rei alicujus, nihil enim po-
teſt eſſe alicui eſſe ſignum, niſi quatenus poteſt ab eo
cognoſci: ergò locutio merè interna non poteſt com-
municare ſignificationem locutionis externæ, efficiendo,
ut hæc plus, aut aliud ſignificet: quàm ſine illa ſig-
nificaret. Prob. conc. cum enim verborum ſignifica-
tio non pendeat ab intentione loquentis, nec ab e-
iusdem intentione poteſt immutari, niſi externum
quod ſignum addatur; ſi enim locutio illa merè
interna nullam habet rationem ſigni, nec quidquam
aliqua ratione ſignificabit: ideòq; externa locutio
non recipit veritatem in ſe à mentis
reſtrictione facta ab ipſo dicente, ac proinde ſic am-
phibologicè loquens ſemper mentitur, eſtque per
externam locutionem alium taliter decipit, ut decep-
tus ſibi ab ipſa deceptione cavere, vel ſubtrahere ſe
non poſſit: at per amphibologicam locutionem hu-

116 *Tract. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.* inetur
jus tertiæ speciei audiens ita decipitur : ergo menda
quens mentitur , & si juret , est perjurus. *Min. S.*
nam qui verba dicit unum solum sensum habetatio
qui sensus est falsus , taliter decipit , ut decepterun
tare nequeat , aliter intelligendo verba habetum , &
unicum sensum. *Min.* constat , quia hæc terro. in q
cies amphibologiæ consistit in ejusmodi verborum
sis in se . quidquid sit de mente nullatenus emananc t
expressa : ergo si audiens omnimodè deceptionem
maneat , sine sua culpa , sed ex defectu solius per se
onis , optimè arguitur sic loquens mentiri , & ratio
do esse perjurus , ficand

III *II. Dices* I. Loquens non tenetur suam *Ratio*
aperire , sed potest unam solam partem dedit ob
& alteram intus per mentis restrictionem seorsim
sed hoc non est mendacium ; cum non sit care min
sed juxta mentem : ergo , &c. 2. Mentiri earun
contra mentem ire , ut verba ad rationem me earun
se solum materialiter habeant , nihilque resito ,
sive in se vera , sive falsa sint , tantumque atum t
da sit ipsa mens proferentis taliter , quod lem lo
formitate verborum per ordinem ad mentem ficur
tio mendacii dicatur consistere : sed in hac ferre
specie locutionis amphibologicæ mens non beant
dit aliud alteri dicere , nisi secundum quod dem r
concipit : ergo verba non erunt menti con restricti
ideoque nec erit mendacium. *Ry. ad I. tem,*
majore , quæ universaliter vera non est , nifica
terdum quis teneatur totam mentem aperiri Et ha
min. Si verba externè prolata importent in menta
plicem significationem , quarum altera me

inertur, & secundum aliam fit locutio, hoc non est mendacium, nec contra, sed juxta mentem, *con. min.* Si verba externè prolata unam tantum significationem falsam importent, licet loquens aliud verum in mente habeat, &c. hoc non est mendacium, & contra mentem, *N. min cum. conseq.* Ad hoc in quo est potissimum fundamentum opinionis oppositæ, dicendum est, taliter æquivoce juxta hanc tertiam speciem loquenti non deficere intentionem significandi alteri objectum, quod verba sola per se significant, sicuti neque deficit formalis locutio de illo objecto, etiamsi intentio illud significandi reperiatur in mente positivè contrariare. *Ratio est:* quia vocibus exterius prolati competit objectum illud significare independentem, & seorsim à voluntate proferentis, ideoque eas proferre non fit sine voluntate manifestandi alteri earum significationem, simulque notitiam objecti earum significationi necessario connexam supposito, quod velit ea verba proferre, quæ unam tantum significationem important; neque ad formalem locutionem alia voluntas necessaria est: hinc sicut sine dubio mentiretur, qui vellet verba proferre sine mentali restrictione, cum dicta verba habeant unam solum significationem falsam; ita eodem modo mentiretur, qui ea diceret cum mentali restrictione, nam sive restrictio apponatur per mentem, sive non, in utroque eventu adest eadem significatio vocum, & voluntas formalis significandi. Et hac responsione evertuntur omnia alia fundamenta contraria, quæ hic opponi solent.

112 III. Atque ex hætenus dictis jam clarè vel ille
 quam meritò damnandæ fuerint supra allatæ
 positiones, ut *jacent*, quia nimis generaliter
 versaliter loquuntur. Prima quidem, quatenus
 tum facit promiscuum usum amphibologiæ & in
 omni specie, etiam tertiâ hætenus rejectâ
 generaliter loquitur, in qua ampla generalitas in a
 que scandalosa est, eò quòd tertia species am
 logiæ semper sit cum mendacio, unde qui esse lic
 tur, est verè mendax, & si juramentum causa
 perjurus, contra dictæ propositionis doctrinam
 Et ideo etiam *secunda seu 27.* meritò est damnata
 tanquam scandalosa, quia cum priori connecta prin
 cit licitum uti amphibologiis etiam tertiæ
 si aliqua habeatur causa ex enumeratis in
 propositione: si enim amphibologia tertiæ
 semper est cum mendacio, ut ostensum, utique
 jurium erit eam jurare, etiam ex quacunque
 malum enim intrinsecè talem non habet causam
 quam cesset esse malum: quare cum mendacio
 perjurium sint intrinsecè peccaminosa, conside
 ter scandalosa est illa propositio, quæ assignat
 sas, ob quas licitum dicit esse uti amphibologi
 promiscuè & universaliter, ut docebat propo
 prior, pro cujus usu causas assignat. Hinc
 etiam *tertia seu 28.* propositio fuit damnata
 & ipsa non loquitur cum debita distinctione
 aliqua docet in nimia generalitate; sic compo
 dit promiscuum usum restrictionis mentalis
 nunquam tamen liceat saltem restrictio tertiæ
 ciei. Item non distinguit de juramento legi
 da; de

el illegitimè exacto. Item nimium generaliter
 onit illam rationem: *quia non tenetur fateri cri-*
men occultum: quod universaliter falsum est.

Adeoque cum usus amphibologia non sit abso-
 & simpliciter omnis prohibitus & damnatus, sed
 olummodò usus ejus promiscuus, & tertiæ speciei,
 in arbitrio cujusque esset amphibologicè loqui
 quibus, quoties causa occurreret, sequitur adhuc
 esse licitum uti discretè ac virtuosè ex rationabili
 causa amphibologiis primæ & secundæ speciei.
 Nunc ergo in specie videndum, quando liceant,
 aut non liceant ejusmodi amphibologica juramen-
 ta primæ & secundæ speciei.

RESOLUTIO III.

In iudicio iuridicè & legitimè interrogatus iux- II;
 ta communioem semper peccat mortaliter am-
 phibologicè jurans in re gravi; tum contra virtu-
 tem Religionis publicè, & solemniter assumendo No-
 men Dei dolosè; tum contra virtutem iustitiæ, licet
 verba amphibologica, quibus utitur, habeant in se
 veritatem, sicque non sit perjurus. Ratio est. Quia
 qui iuridicè interrogatur sub juramento, jam per-
 didit jus celandi suos conceptus, & ea quæ puta-
 bat secreta, cum jam ad forum externum perducta
 sint, ut de iis ad juramentum cogi possit; ideòque
 talis ad mentem iuridicè interrogantis tenetur re-
 spondere, & jurare eâ lege, quâ tenetur in his, quæ
 ad forum contentiosum pervenerunt, legitimæ po-
 testati obedire: idque maximè verum est in materia
 Fidei ex speciali præcepto Fidei externæ confiten-
 dæ; de quo jam supra *Trañ. 2. in 1. Præcept. c. Señ.*

4. Et propter hanc obligationem syncerè respondendi, & propter alias rationes jam adductas damnatus promiscuus usus amphibologicè licet amphibologicè semper loqui in judicio, quàm certò fieret à parte rei recta justitia, innumera sequerentur inconvenientia.

¶ 14 Idque etiam verum esse volunt de eo, qui cè & legitimè (utpote post infamiam, vel in contra ipsum probata, saltem per semiplenam bationem, quam facit unus testis idoneus ex de crimine à Judice interrogatur, non obstariculo vitæ, vel certi exilii. Ita DD. maximè quiores. D. Thom. Navar. Sotus, aliisque stis, Sanch. *tom. 2. Consil. moral. l. 6. c. 4.* est: quia inter partes Justitiæ potissima obedientia, qua tenetur quis obdire Superiori legitimè præcipienti: sed hic supponitur, ut ut superiorem justè & legitimè præcipere, agnoscere reum: ergo obligabitur ad parendum respondendum syncerè. Addunt non vulgare publicæ detrimentum fore, si talis obligati tendi crimina negaretur, aut facultas negandi mitteretur; passim enim hac immunitatis spectarentur vitia & scelera. Admittunt tamen hujus sententiæ, reum, qui crimen suum Judicium cultavit, non teneri coram Judice retractare, absolvendus, seu condemnandus sit, seu lite parte suspensus maneat. Hanc quidem sententiam pote communiorem, eoque tutiorem ego antè & docendo, & practicando lecutus sum,

II. Cæterum pro nunc eam limitant, & uti pos-
 se reum amphibologiâ primæ vel secundæ speciei
 in judicio sine peccato saltem mortali, ubi agitur
 de causis capitalibus, & gravioribus, si sit spes eva-
 dendi, & nullum grave damnum reipublicæ timea-
 tur probabiliter docent RR. plerique. Card. de Lu-
 go tom. 2. de justit. disp. 4. Sect. 1. n. 15. Joan.
 Sanch. in select. d. 43. n. 23. Tamb. l. 3. c. 4. §. 3.
 n. 5. cum aliis viginti duobus. Busenbaum lib.
 4. c. 3. dub. 7. & alii etiam post damnatas propo-
 sitiones scribentes, Cardenas Dissert. 19. an. 81.
 Ratio satis solida est: quia nemo obligandus est con-
 currere ad seipsum occidendum, cum sit de jure na-
 turæ, non solum vitam suam tueri, verum etiam ad
 mortem suam, quantum potest, non concurrere, er-
 gò ad id potestate humana obligari non potest.
 Confirmatur: ex communi omnium Doctrina, res
 multum difficilis reputatur moraliter impossibilis,
 ad quam proinde præcipiendam, per se loquendo
 & secluso pacto, nulla potestas humana se exten-
 dere potest: at in proposito veritatem fateri cum
 tanto incommodo, est res multum sanè difficillima;
 ideòque moraliter censenda impossibilis; ergò ad
 illam præcipiendam non potest se extendere præ-
 ceptum humanum Judicis interrogantis, quantum-
 vis juridicè, & legitimè. Dixi in causis capitali-
 bus: nam aliud est in causis, ubi agitur de pœna
 Ecclesiastica. Dixi etiam: si sit spes evadendi, quia
 sine tali spe cessat ratio allata. Jam ergò vides rue-
 re rationem oppositæ sententiæ: negatur enim Ju-
 dicem esse Superiorem legitimum ad rem tam ar-
 duam

duam præcipiendam; negatur etiam id requirere ad bonum commune Reipub. (fuit enim alia via, utpotè inquirendo testes, aut torture reum ad fatendum veritatem compellendo) sufficienter potest provideri, & melius omnino quam per obligationem peccati mortalis. quotusquisque maleficus hactenus ob peccatum mortalem crimen suum factus est? At plerique tur timore tormentorum.

116 Ulterius sententia omnino probabilis à peccato vitæ extenditur, ab iisdem DD. ad quodcumque vitæ malum, utpote exilium, triremes, bonorum amissionem, gravem infamiam &c. ad hæc tam gravia mala, proin ac ipsam mortem addenda, jus naturæ nos armat. Sed quid de maleficio? Ut si Superior præcipiat cum, vel sine juramento, ut fatear aliquod crimen, sive leve, ut mendaciam, temulentiam, furtum alicujus esculenti, vel homicidii, sive per se grave, ut percussorem, fornicationem, adulterium &c. ex cujus tamen commissione certus sum leve tantum malum secuturum, aliquot dierum custodiam, disciplinam, vel firmissimam poenam monasticam: licebitne negare etiam in iudicio cum æquivocatione? Rectissime negat *tit. n. 6. ob rationem datam Resolut. 2.* Quia nulla est legitima causa excusans malitiam, & amphibologiam. Attamen à mortali excusari videtur, saltem sine juramento negans; vel quia naturæ habere videtur, ut ne leve quidem malum mihi ipsi infligam; vel quia quando agitur de crimine levi infligenda, videtur leve, nec tam rigorose

Superioris præceptū; vel quia non oritur grave ma-
lum Reipub. vel Communitati, si solum levis pœna
subterfugiatur. Intellige autem semper de æqui-
vocatione primæ, vel secundæ speciei, qua negatio
possit verum sensum habere: &c. juxta exempla
mox inferenda. Nam rotundè mentiri negando,
nunquam licere: cujuscunque evitandi mali gratiâ,
certum est apud Omnes; & nimis est certum in
juramentis.

RESOLUTIO IV.

Quoties quis illegitimè, & absque sufficienti, & 117
legitima causa cogitur, vel graviter urgetur
ad jurandum intra, vel extra judicium, toties po-
test quis uti amphibologia primæ, vel secundæ spe-
ciei, ita scilicet, ut sensus verborum talis sit, qualem
habet, vel habere posset, aut deberet interrogans,
sedque semper animo solum veritatem dissimulandi,
non autem falsum simulandi (quod nunquam licet
absque periculo perjurii & peccati) ita DD. com-
muniter. Sylvest. Sotus Navar. Busenbaum, & alii
infra citandi. Ratio est: quia nemo debet ex-
spectare responsionem, nisi à subjecto legitimè in-
terrogato: ergò si Judex non legitimè & juridicè in-
terrogat, interrogato liberum est interrogata con-
gruâ æquivocatione primæ vel secundæ speciei de-
clinare: in his enim circumstantiis homo adhuc
possidet jus suum naturale celandi suos mentis con-
ceptus, & quodvis suum secretum servandi, & se,
vel proximum contra omnem injuriam, vel inju-
stas inquisitiones tuendi; cum nullus per injuriam
jure

jure suo privari possit; adeoque talis habet causam celandi veritatem; & responsio est de facto non supponente, hoc est, non obligat spondendum. Pro quo est

REGULA GENERALIS.

118 **I**llegitimè censeris urgeri ad respondendum jurandum; *In Judicio quidem*: 1. quando iudex non est legitimus. 2. si à se ipso litis processum inchoet, sine prævia accusatione, saltem in li 3. Si non præcessit semiplena probatio, nempe manifesta, nec manifesta criminis indicia extiterint, quando de aliquo crimine non est verè infamatus res ad semiplenam probationem non pervenit. 4. quando reus extractus fuit ab Ecclesia; nam tunc non habet jus interrogandi & procedendum. *cit.* 5. Idem est ob eandem rationem, quando Judicis jurisdictio est suspensa per appellacionem, ita Sa. c. 10. n. 4. Item 6. quando Judex interdictus est excommunicatus denunciatus, aut notorius cussor Clerici, quia in his casibus est suspensa jurisdictio. Ita Doctores passim.

119 *Extrajudicium verò* vel privatim, quando iuramentum aut responsio cederet in damnum tertie personæ, aut non expedit, ut iuramentum exigat, de rei veritate informari tunc enim semper jurans habet justam causam celandi veritatem, & si iuramentum, vel responsio omninò detractare non possit, licet in ambiguitate primæ, vel secundæ speciei, post alios rectè explicat noster March. *in trib. rr. 3. tit. 2. quest. 4. conclusione*

Et notissimus est casus de Confessario in materia de sigillo, qui eò usque adactus de auditis in Confessione, ut aliter subterfugere non possit, non solum simpliciter negare, sed etiam jurare licitè potest, & debet, se nihil scire, subintelligendo, scientiã utili in conversatione externa, seu qua scientia extra forum internum uti liceat. Hinc resolves

I. In judicio reus (& à fortiori extra judicium quis) etiam cum juramento, sed cum æquivocatione primæ vel secundæ speciei negare potest, se crimen aliquod commisisse, si id crimen omninò occultum sit, aut si ob aliquam circumstantiam ab omni culpa immunis: v.g. si per inculpabilem ignorantiam hominem pro fera occidisti, vel in justam compensationem debiti, vel damni illati rem alienam subtraxisti, jurando negare potes, te id fecisse, subintelligendo eo modo, ac sine, quo à Judice interrogaris, nimirum inculpabiliter, vel criminose: nam de hoc Judex interrogat; & sic amphibologica responsio est vera ex circumstantia, nempe quia est ad mentem interrogantis. Ex communi Less. de just. l. 2. c. 31. dub. 3. n. 14. Sanch. cir. n. 14. Item negare potes verum crimen commisisse, si Judex contra leges procedat, ut si semiple-na probatio contra te non adsit, si Judicis potestas suspensa sit ob excommunicationem, aliãve causam. Item negare potes indicium criminis, quod tamen crimen ipsum non commisisti, etsi indicium verum sit; ut si interrogeris, an per illam viam transieris; an illam domum ingressus sis, ubi aliquis occisus est, vel furtum commissum; etiamsi tran-

tran-

transieris, vel ingressus sis negare tamen potes
juramento, subintelligendo ea ratione, quæ
interrogatis, nimirum ut occisor, vel fur, vel
nihil illa circumstantia est indicium delicti,
similia sexcenta.

121 II. Eadem ratione in iudicio testes vel alii
cum juramento adhibita simili æquivocatione
jurare possunt, quotiescunque legitimè non in-
terrogantur; ut si interrogaris de crimine alterius
quod omninò, tibi soli cognito: vel de crimine
quod non teneris testificari, quia alioquin tibi no-
bile damnum sequeretur, potes jurare, te nescire
intelligendo, ita ut tenearis Judici aperire &
si quis aliquid subtraxerit à fisco, vel tributis
bellis ex vera necessitate non solum ipse pro
& alii pro ipso jurare possunt, nihil subtraxisse
intelligendo, quod teneretur dare. Sic Religio-
sus Clericus portans, vel vehens aliquid, unde
solvare gabellam non tenetur, vel ratione in-
justitatis, vel quia injusta est gabella, interroga-
tus exactore, jurare potes, te nihil portare, vel ve-
hementem intelligendo: nihil porto, vel veho
ex quo tibi gabellam solvere debeam. Ita *Le-
g. 1. p. Gobat. n. 601.* Sic Clericus coram seculari
iudice conventus non solum ipse pro se, sed etiam
alii pro ipso jurare possunt, eum nihil deliquisse
intelligendo, ita ut coram tali Iudice deponatur.
Ita citati passim.

122 III. Intra, vel extra iudicium etiam cum juramento
negare potes, te aliquid promississe, etiam si
non miseris, si promissio v. g. sponsalia aliunde irrita

ant. Qui pecuniam sibi mutuò datam fideliter solvit, is, postea si judicio conveniatur, & aliæ probationes solutionis factæ defint, jurando negare potest e talem pecuniam non mutuasse, subintelligendo: *um tali obligatione, ut bis solvere debeat.* Covar. Azor. Nav. alii cum Suar. c. 9. n. 6. Sanch. Laym. cit. tem qui gravi metu coactus, vel sine ulla intentione obligandi contraxit matrimonium, dicendo mulieri: accipio te in meam: postea à Judice sub juramento interrogatus, negare potest, se talia verba dixisse subintelligendo: *eo sensu, quo putatur eam in matrimonium liberè accepisse.* Uti resolvit Navarr. n. cap. humane aures 22. q. 5. in q. sua 1. Tol. l. 4. n. 21. Laym. cit. c. 14. n. 8. Item qui juramentò interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falsò existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo: *eo loco, qualis existimatur, nimirum peste infecto.* Navar. Tolet. Rodriq. Suar. alii cum Sanch. cit. l. 3. c. 6. n. 35. Imo addunt plerique. *Tolet. Lessius*, tametsi talis locus infectus esset, si tamen celeriter transiens certò crederes, te nihil inde vis contraxisse, jurare potes, non transiisse, eadē restrictione, scilicet: *ut ab ipso periculū timeri debeat.*

IV. Licita potest esse ejusmodi æquivocatio in iuramentis ob justam causam evitandi damni proprii: absque damno injusto alterius, v. g. ad justam compensationem. Audi casum, & discurre ad similia. Joannes equum generosum centum aureis creditò vendidit Petro consobriño: is solutionem spontaneam extorquere non valens, & per Judicem argere ob consanguinitatis reverentiam nolens: hanc

hanc excogitavit artem: factâ occasione, ut
 nuptui daret, è Petro centum aureos mutu-
 it ad sumptus, cum juramento asseverans in
 menses se soluturum, cum hac reservatione
 li: *si & tu æquivalens, equi pretium solveris*
 pñs tribus mensibus Petrus mutuam repeti-
 menti religionem obtendit, hominis alio-
 ligiosissimi fidem implorat: sed Joannes ju-
 pensationis in suo juramento subintellectum
 nit, & eâ compensatione se uti velle, ac p-
 spondit. Quæritur, an rectè, licitè? R. quæ-
 ita Juristæ, & Theologi plures cum *Sancti*
Azor. Suar. Bonac. eosque citans Tambur-
 3. §. 5. n. 34. Ratio: quia, ut rectè tradit
 toldus in *L. amplius. ff. rem ratam habere.*
 est censendus perjurus, qui justè impeditur
 missis implendis: at justè impediatur solvere
 aureos tibi, à quo alia centum mihi debita
 quere commodè non possum, quæ enim
 dem tuam! æquitas postulat, ut, te non solvere
 bitum mihi, ego ad tuum debitum solvendum
 pellar: atque hæc ratio æquè convincit, si
 tum tuum contractum sit ante juramenti ob-
 nem, ut in nostro casu posito, sive postea prius
 consideranti patebit.

124 Ratio autem generalis dictarum, & simili-
 solutionum probabilium est: quia consuetudo
 debitum inter homines est, ut responsio non
 ctetur in similibus, nisi à legitimè interroga-
 dem conformetur intentioni interrogantis,
 habet, vel rationabiliter habere debet; atque

Etis, & similibus omnibus casibus, quis non legitime interrogatur, ut semper supponitur, & ideo responsio restricta conformatur intentioni interrogantis, quam vel defacto habet, vel habere deberet, ut attentè consideranti patet: ergo &c. Quòd si verò Judex, vel alius interrogans suam intentionem, vel interrogationem manifestè ulterius extenderet, & tuam restrictionem mentalem quamcunque omninò excluderet: v. g. in ultimo casu: an omnino, & nullo obstante velis solvere intra tres menses: tunc dictis modis æquivocando eludere, non ampliùs amphibologia licita, sed mendacium erit, & perjurium. Non ergo amphibologia, sed aptum mendacium, si cui à te pecuniam mutuò petenti, vel librum commodatò, juramento negas, te non habere, subintelligendo: *quod tibi dare velim*: quia tunc verba per manifestam intentionem petens, & ex ipsis circumstantiis determinantur ad significandum, te simpliciter non habere pecunias, vel librum, quæ mutuares.

SECTIO IV.

Perjuria, & Juramenta illicita:

SUMMARIUM.

- 126. Perjurium quid, & quoduplex?
- 128. Perjurium seu juramentum carens veritate semper est mortale in quavis materia, sicut
- 130. Etiam ordinariè juramentum temerarium rei dubiæ, & incertæ.
- 131. Juramentum incautum, ex genere suo mortale est.
- 133. Juramentum promissorium omninò fictum, absque omni animo jurandi & promittendi &c. semper est peccatum; saltem veniale.